

Mellékletek:

Begyáts Lénárd (1832-1910) plébános példaadó szolgálata Sári községben

Sári község papságának körében különleges hely illeti meg Begyáts Lénárd plébánost, aki 37 évig szolgálta a római katolikus közösséget. Kifogástalan életmódját, lankadatlan ügybuzgalmát, előjárói önzetlen tiszteletét, a hívei iránti szeretetét egyházmegyei dokumentumok őrzik. Rendkívüli aktivitása és figyelme az utókor tájékoztatására is kiterjedt, magyar nyelven, tartalmasan rögzítette a Historia Domusban a legfontosabb eseményeket, mely nagyban megkönnyíti pályájának felidézését.

1832. november 6-án született a Trencsén vármegyei Nemesmiticz községben. Édesapja Begyáts Antal szolgabíró, édesanyja Budai Katalin, mindketten római katolikus vallásúak. A teológiai tanulmányait Vácon végezte, 1859-ben, azaz 27 évesen szentelték pappá. Tizennégy évet szolgált káplánként, 1873-ban, a kolera pusztításának évében, Hódmezővásárhelyről került Sáriba. Szeptember 24-én érkezett, elődje, Gyurcsák Ignác (1824-1873) szomorú halála után a Sári egyház ideiglenes kormányzására. A megrémült nép kétségbeesve, lesújtó hangulatban fogadta. A nyomasztó helyzetben káplán nélkül kellett helytállnia, s hetekig utódját, vagyis a menekülés pillanatát várta. Végül azonban maga is nyújtott be pályázatot a kegyúrhoz, és hívei a számos jelölt közül őt választották. Sári volt az első, - s mint később kiderült – az egyetlen plébánosi helye.

Miután Gyurcsák Ignác idejében a báró Laffert család a besnyői birtokot Madas Károly (1814-1901) országgyűlési képviselőnek, királyi tanácsosnak eladta, így a protestáns kegyúrral kellett együttműködnie. Madas Károly messzemenően respektálta, hogy az új plébánost a nép és püspöke, Peitler Antal József (1808-1885) egyaránt támogatta. Reményik Sándor (1890-1941) híressé vált versére (Templom és iskola) gondolva szimbolikus jelentőséggel bír, hogy Begyáts Lénárd az első teendői között a kolerajárvány pusztítása miatt félbemaradt iskolaépítés befejezését szorgalmazta, melyet berendezve 1874 Pünkösdjén ünnepélyesen felszentelt.

Egyházi előremenete folyamatában 1878-ban az alsónémedi esperes jegyzőjévé, 1880-ban segédesperessé, majd 1909-ben váci címzetes kanonokká nevezték ki. Sáriban 1881-ben felújította a vályogfalú plébániát, majd a templomot 1885-ben, a több mint fél évszázada épült orgona javítására pedig 1886-ban került sor. Alsódabason 1884. szeptember 20-án szentelték fel a felügyeletével épült új katolikus szentélyt, míg Felsődabason 1885. május 31-ére készült el az új templomtorony.

Az iskolaügyek melletti elkötelezettségét jól mutatja, hogy az Alsónémedi esperesség kerületi tanfelügyelője volt 1895-1906 között. Nevével így visszatérően találkozhatunk a Néptanítók Lapja hasábjain a megüresedett tanítói állások pályázati kiírója és elbírálója szerepkörében. Említést érdemel, hogy a Sári vonatkozású álláshirdetésekből mindig kihangsúlyozta a szlovák nyelvtudás szükségességét.

A korabeli újságok megörökítették azt is, hogy visszatérő támogatója volt a kolozsvári siketnémák intézetének, de adománnyal segítette a fővárosi Baross-szobor létesítését is. A Religio katolikus lapban, 1898 júliusában kapott helyet Pröbtszl Pál (1820-1900) esperes, újhartyáni plébános aranymiséjén elmondott beszéde, amelyben összefoglalta, magasztalta az ünnepelt nagyszerű életútját.

1903. szeptember 10-én, Erzsébet magyar királyné halálának ötödik évfordulóján ünnepélyes gyászmisét celebrált az alsódabasi katolikus templomban, melyen részt vett a lőtéri hadgyakorlaton tartózkodó József Ágost (1872-1962) főherceg a teljes tiszti- és hivatalnoki karral, továbbá a körzetbeli világi intelligencia jeles képviselőivel. A szertartáson Begyáts Gyula kispesti, Csáki József helybeli és Kestler István újhartyáni káplánok segítettek.

Gyóni Géza lapja, az 1908 első félévében kiadott Dabas és Vidéke hírvivatainak is gyakori szereplője, mely aktív helyi közéleti szerepvállalásait tükrözi. Jó példa erre a március 24-én tartott felsődabasi harangavatás vacsorája, ahol beszédében hosszasan méltatta az ünnep jelentőségét és a harangadóományozó Szucsánszky József gesztusát. Az esemény színvonalát nagyban emelte, hogy azon megjelent gróf Vay Péter pápai protonotárius is, a boszniai trappista rend főnöke, páter Hyacint társaságában.

Személyes példamutatásának hatása a hívek körében ma is létező szentélyekkel, kegyhelyekkel, kegytárgyakkal igazolható. Sáriban köztudottan régi hagyománya van az összefogásnak, az önzetlen adományozásnak, gyakorlatilag minden jelentős célt így valósítottak meg, legyen szó iskolaépítésről, plébánia felújításról, templomtető javításról vagy megrepedt harang cseréjéről. Szükség volt hozzá a szentbeszédbe szőtt, lélekhez-lelkekhez szóló felhívásra, és a „mag jó földbe esvén”, Isten segedelmével mindig kikerekedett a megoldás. Így létesült 1879-ben özvegy Pasztorek Jánosné szül. Garajszki Katalin jóvoltából a Kálvária, majd 1903-ban a Volentér-Kereszt is. Felsődabason főként a Szucsánszky család támogatásait jegyzik a krónikák, de Begyáts Lénárd időszakában, 1889-ben épült Kancsár Rozália adományként a Szőlőhegyi kis kápolna is, míg Alsődabason a templomalapító dabasi Halász Mária és testvérei jeleskedtek a mecenatúra területén.

1909 decemberében a lapok egész sora adta hírül kanonoki kinevezését. Rá egy bő hónapra, 1910. január 25-én, végelgyengülésben halt meg. Temetésére másnap, Szedmák József alsónémedi plébános vezetésével, a hívek nagy részvéte mellett került sor. Hamvait a régi, felszámolt temetőből a ma is működő temetőbe 1972-ban helyezték át, s akkor készült Juranits Péter (1896-1956) plébánossal közös síremléke is.

Begyáts Lénárd közkedvelt pásztora volt a katolikus közösségnek, mintaadó pályája sokat erősített a település hitéletén, nevét még sokan ismerik Sáriban. Emlékét a szolgálati idejében népszerűvé vált, s azóta nemzedékekről nemzedékekre szépen öröklődő Lénárd keresztnév is őrzi. Példaadó szolgálata máig ható, értéktári védelme jelentősen gyarapítja a kulturális örökség kategóriát.

Bibliográfia

Begyáts Lénárd pályázati hirdetései a Néptanítók Lapja hasábjain:

- 1873. október 16. p. 775.
- 1874. augusztus 31. p. 259.
- 1881. augusztus 27. p. 384.
- 1882. augusztus 12. pp. 509-510.
- 1883. július 14. p. 443.
- 1883. július 28. p. 476.
- 1883. október 27. p. 686.
- 1884. szeptember 20. p. 627.
- 1885. augusztus 26. p. 549.
- 1885. szeptember 2. p. 566.
- 1886. április 14. p. 448.
- 1887. szeptember 10. p. 581.
- 1887. szeptember 24. p. 617.
- 1888. augusztus 8. p. 503.
- 1888. október 24. p. 690.
- 1888. november 14. p. 728.
- 1889. augusztus 21. p. 532.
- 1890. november 15. p. 799.
- 1890. november 19. p. 806.
- 1891. augusztus 29. p. 646.

- 1891. szeptember 23. p. 727.
- 1892. március 30. p. 230.
- 1892. szeptember 24. p. 718.
- 1901. szeptember 12. p. 21.

Havi Közlöny: Személyzeti hírek – alesperesi kinevezés. 1880. április 1. p. 264.

Néptanítók Lapja: A Váczon építendő „Tápinézet”-ről – adakozás. 1883. december 15. p. 796.

Méhészeti Lapok: Február hóban történt befizetések kimutatása. 1884/2. p. 2.

Váczi Hírlap: A Vác-egyházmegyei róm. kath. tanítóegyesület nagy gyűlése. 1889. augusztus 25. pp. 2-3.

Váczi Közlöny: A Vác-egyházmegyei róm. kath. tanító egyesület nagygyűlése. 1889. augusztus 25. pp. 1-2.

Budapesti Hírlap: Adakozások – Baross szobor. 1893. november 4. p. 7.

Magyarország tiszti cím- és névtára - 14. évfolyam, 1895: Pesti főesperesség-kerületi tanfelügyelő. p. 444. (E tisztségében 1906-ig szerepel a névtárban.)

Kolozsvár: Értesítő (Adományozás a siketnémák kolozsvári intézetének.). 1895. május 2. p. 3.

Schláger Árpád: Aranymise. Religio, 1898. II. félév 2. szám, p. 14.

Hof- und staats-schematismus der Österreichisch-Ungarischen Monarchie für 1899. Wien, 1899. p. 1012, 1093.

Felvidéki Ujság: Halálozás. 1899. december 14. p. 2.

Alkotmány: József főherceg útja. 1903. szeptember 16. p. 5.

Pesti Hírlap: Kossuth Lajos arcképének leleplezése. 1907. március 22. p. 13.

Budapesti Közlöny: Hivatalos rész - kanonoki kinevezés. 1909. december 28. p. 1.

Budapesti Hírlap: Az egyház köréből. 1909. december 29. p. 8.

Pesti Hírlap: Egyházi előléptetések. 1909. december 29. p. 17.

Pesti Napló: Az egyház köréből. 1909. december 29. p. 6.

Ujság: A katolikus egyház köréből. 1909. december 29. p. 9.

Hivatalos Közlöny: Személyi hírek – kanonoki kinevezés. 1910. január 1. p. 7.

Chobot Ferenc: A Váczi Egyházmegye történeti névtára. Második rész: A papság éleadatai Vác, 1917. p. 691, 978.

Steven Tötösy de Zepetnek: Nobilitashungariae: List of Historical Surnames of the Hungarian Nobility / A magyar történelmi nemesség családneveinek listája, szerk. (Purdue UP 2010-) p. 15.

Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, Vác, 2016. pp. 13-27, 431..

Valentyik Ferenc:

- Dabasi Halász Mária, az alsódabasi római katolikus templom alapítója. Honismeret, 2021 / 1. pp. 24-29.

- Begyáts Lénárd, Sári község példaadó plébánosa (1832-1910). Dabasi Újság, 2022. július. pp. 20-21.

Összeállította: Valentyik Ferenc